

In memoriam: Eugen Pusić (1916. – 2010.)

doi: 10.3935/rsp.v18i1.992

U Zagrebu je 20. rujna 2010. godine u 95. godini života umro akademik Eugen Pusić. Za akademika Eugena Pusića može se reći da je bio bard hrvatskih društvenih znanosti. Prije svega, bio je pravnik, posebno opredijeljen na upravne znanosti, ali se isto tako bavio pitanjima socijalnih djelatnosti te, u širem smislu, sociologijom.

Eugen Pusić diplomirao je i doktorirao na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. 1956. godine izabran je za predavača, a 1965. za redovitog profesora Nauke o upravi na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Za redovitog člana HAZU izabran je 1983. godine. Kao profesor i znanstvenik predavao je i surađivao na mnogim uglednim inozemnim sveučilištima i institutima među kojima su i oni u Manchesteru, Kopenhagenu, Haagu, Berkeleyju, Stanfordu, Pennsylvaniji, Philadelphiji, Chicagu.

Eugen Pusić objavio je 35 knjiga te više od 1 300 znanstvenih, stručnih i drugih članaka. Dobio je nekoliko domaćih i međunarodnih nagrada za znanstveni rad, među kojima je Republička nagrada za životno djelo iz 1985. godine te nagrada »Rene Sand«.

Ključno područje znanstvenog djelovanja Eugena Pusića bila je upravna znanost. On se u doslovnom smislu riječi može smatrati utemeljiteljem hrvatskih upravnih znanosti. Baveći se upravnim znanostima, napisao je nekoliko temeljnih knjiga kao što su »Nauka o upravi« (1961.), »Lokalna zajednica« (1963.), »Samoupravljanje« (1968.), »Problemi upravljanja« (1971.), »Razvedenost i povezanost« (1974.), »Order and Randomness in Cooperative Systems« (1977.), »Upravni sistemi« (1985.), »Društvena regulacija« (1989.).

Za nas je važno da je akademik Eugen Pusić dao bitan doprinos razvoju socijalne politike i socijalnog rada, dakle, znanstvenog područja socijalnih djelatnosti. O tome želimo nešto više reći u ovom *In memoria*, posvećenom jednom od najuglednijih hrvatskih znanstvenika druge polovice 20. stoljeća.

Na početku karijere, neposredno nakon Drugog svjetskog rata (1945. – 1946.), Eugen Pusić obavljao je funkciju načelnika Odjela za socijalne poslove Gradskog narodnog odbora Zagreba te potom (1946. – 1955.) načelnika i savjetnika u Ministarstvu za narodno zdravlje i socijalnu politiku NR Hrvatske. Kako je početkom pedesetih godina u tadašnjoj državi započeo proces decentralizacije, Vlada NR Hrvatske, s ciljem što stručnijeg obavljanja poslova vezanih uz socijalne probleme (čije je postojanje konačno priznala tadašnja socijalistička vlast!), 17. rujna 1952. godine donijela je Uredbu o osnivanju Više stručne škole za socijalne radnike u Zagrebu. Bila je to prva višeškolska institucija za obrazovanje socijalnih radnika ne samo u bivšoj Jugoslaviji nego i u cijelom tadašnjem socijalističkom svijetu. U stručnom timu koji je bio zadužen za koncipiranje programa zagrebačke Više stručne škole za obrazovanje socijalnih radnika bili su Eugen Pusić, Kamilo Bresler, Valerija Singer (prva ravnateljica Više škole), Tatjana Marinić te još neki ljudi koji su imali određena znanja i iskustva djelovanja u socijalnom području. Oni su od strane nadležnog ministarstva poslani u zapadne zemlje da se upoznaju s obrazovnim programima socijalnih radnika te da znanja stečena u razvijenim zemljama primijene u našoj novoj obrazovnoj institu-

ciji. Eugen Pusić je u tom svojstvu boravio u SAD-u, Austriji, Finskoj i Nizozemskoj. Nastava na Višoj stručnoj školi za socijalne radnike počela je u zimskom semestru 1952./53. godine u današnjoj zgradi u Nazorovoj ulici 51. U spomenici objavljenom 2002. godine pod naslovom »Pedeset godina Studija za socijalni rad 1952.-2002.« (str. 25) zabilježeno je: »Dr. Eugen Pusić je odigrao ključnu ulogu u osnivanju i koncipiranju Više stručne škole za socijalne radnike. Po otvaranju djeluje na Školi kao mentor, organizator, a niz godina i kao profesor. Pomaže u prenošenju iskustava stranih studija organiziranjem studijskih boravaka profesora i suradnika Više škole u inozemstvu, kao i gostovanju inozemnih predavača u nas. Nastoji da se socijalni rad profesionalizira i izdvoji iz državne administracije, te primijeni ne samo u službama i ustanovama socijalne skrbi već i u drugim područjima: zdravstvu, sistemima obrazovanja, gospodarstvu, ustanovama odgoja i preodgoja i drugdje«.

Pored ostalog, upravo zahvaljujući svom djelovanju na području socijalnih djelatnosti, akademik Eugen Pusić stekao je velik međunarodni ugled. Tako je u razdoblju 1964. – 1965. godine bio savjetnik Glavnog tajnika OUN-a za ocjenu djelatnosti Ujedinjenih nacija na području socijalne uprave. Aktivno je djelovao u Međunarodnoj organizaciji za socijalne djelatnosti (*International Council on Social Welfare – ICSW*). Na kongresu ICSW u Ateni 1964. godine izabran je za predsjednika te organizacije za mandatno razdoblje 1964.-1968. godine.

Za doprinos razvoju socijalnog rada i obrazovanja socijalnih radnika akademik Eugen Pusić je 2002. godine, prigodom obilježavanja 50. godišnjice osnutka Više stručne škole za socijalne radnike, dobio posebno priznanje Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu.

Potrebno je također nešto reći o doprinosu akademika Eugena Pusića razvoju socijalne politike kao znanstvene discipline u Hrvatskoj. Nema sumnje da je i na tom polju dao veoma zapažen doprinos. Objavio je niz vrlo vrijednih znanstvenih radova u kojima se bavio socijalnopolitičkim pitanjima. U tom kontekstu vrijedi spomenuti knjigu »Social Welfare and Social Development« (1970.), kao i nekoliko članaka u domaćim i stranim časopisima u kojima se bavio ključnim pitanjima socijalne politike.

Podsjećamo da je u tematskom broju časopisa »Sociološki pregled« 1-2/1987., posvećenom socijalnoj politici u uvodnom članku »Socijalna politika 80-ih između potreba i mogućnosti« dao pregnantnu ocjenu stanja i perspektiva socijalističke socijalne politike. U zaključnom pasusu toga priloga stoji: »Vladajuće društvene vrijednosti socijalističkog uređenja ne dozvoljavaju da se ideal opće socijalne sigurnosti, tj. raspodjele odnosno preraspodjele znatnog dijela nacionalnog dohotka prema kriteriju potreba dovede u pitanje. U isti mah ekonomske poteškoće su znatno veće nego u razvijenim zemljama i opterećenje socijalnim programima, stoga, teže podnosivo. Kao izlaz uvijek se opet predlaže povećanje ekonomske autonomije privrednih poduzeća, slobodnije djelovanje tržišnih zakonitosti te uopće regulativne mjere koje bi u većoj mjeri prepuštale svaki privredni subjekt njegovim mogućnostima. Rezultat je ovog protuslovlja da socijalni programi većinom nisu izričito i formalno smanjivani ili ukidani, ali – kako podaci pokazuju – njihova se stvarna vrijednost i kvalitet stalno smanjuju« (str. 5).

Ovdje je potrebno istaknuti doprinos koji je akademik Pusić dao konceptualnoj orijentaciji časopisa »Revija za socijalnu politiku«. U svojstvu prvog glavnog i odgovornog urednika »Revije za socijalnu politiku« autor ovog teksta predložio mu je da u prvom broju časopisa iz 1994. godine,

prema vlastitom izboru, objavi uvodni članak o socijalnoj politici. Napisao je sjajan tekst pod naslovom »Socijalna politika kao moralni problem«. Osvrćući se na budućnost čovječanstva, koja će, kako je istaknuo, predstavljati »povezanu sudbinsku zajednicu na Zemlji« u tom je članku napisao: »Samo autonomni pojedinačni moral utemeljen na vrijednostima zajednice ljudi, bez ikakvih ograničenja i isključivanja, može poslužiti kao motiv kritike postojećih institucija i kao podloga njihove inovacije u smjeru koji odgovara objektivnoj činjenici naše sveopće sudbinske povezanosti« (str. 13).

U članku »Uvjeti institucionalne stabilizacije socijalne države«, objavljenom u broju 3-4 »Revije za socijalnu politiku« iz 1996. godine, Eugen Pusić na sljedeći način sagledava institucionalni razvoj socijalne države: »Možda je najsazetija oznaka vjerovatne putanje budućeg razvitka sljedeća: od socijalne države koja mora svojom organizacijskom moći uspostaviti programe socijalne sigurnosti, prema in-

stitucijskom sustavu društva dobrobiti. U takvom bi društvu stabilizirane institucije i elastične organizacije, autonomne od država, razvijale prema potrebama i mogućnostima sve diferenciranije programe za rješavanje socijalnih problema svakodobne razvojne faze svakog pojedinog područja, kako u teritorijalnom tako i funkcionalnom smislu, svjetskog društva« (str. 214).

Objavio je još nekoliko priloga u »Reviji za socijalnu politiku«, pored ostalog i jednu recenziju te osvrst na knjigu Veljka Rusa »Socijalna država in družba blaginje«. Nama je bilo važno da nas je u tim početnim koracima u izgradnji profila časopisa Eugen Pusić podupirao kao vodeći znanstveni autoritet u socijalnoj politici.

Izražavamo stoga veliku zahvalnost akademiku Eugenu Pusiću na iznimnom doprinosu u razvoju hrvatske socijalne politike i socijalnog rada kao znanstvenih disciplina!

Vlado Puljiz